

«Οι ξεριζωμένοι»: Ένα παιδί μες στου Λαυρίου τις στοές

Το μοναδικό μυθιστόρημα του Βάσου Δασκαλάκη επανεκδόθηκε από τον Τόπο.

Εμυ Ντούρου

13:39 | 19 Απριλίου 2026

63
Shares

Ο **Βάσος Δασκαλάκης** (1897-1944) ήταν ο άνθρωπος μέσα από τον οποίο το ελληνικό αναγνωστικό κοινό γνώρισε το έργο του Κνουτ Χάμσουν, καθώς συνέβαλε σημαντικά στη διάδοσή του. Σύμφωνα με τον καθηγητή Νέας Ελληνικής Φιλολογίας Κώστα Στεργιόπουλο για να τον μεταφράσει, έμαθε νορβηγικά, ήρθε σε απευθείας επικοινωνία

Απόρρητο

«κι έφτασε να συνταυτίσει την προσωπικότητά του με την προσωπικότητα του Νορβηγού συγγραφέα πιστεύοντας ότι “ο μεταφραστής πρέπει πρώτα, όχι μόνο να νοιώση καλά τον συγγραφέα, μα να νοιώση κι ο ίδιος πως δονείται από τους ίδιους με κείνον, την ώρα που έγραφε, παλμούς”» («Το Βήμα», 24/11/2008).

Ο Δασκαλάκης γεννήθηκε στον Κάβαλλο (σήμερα Πύρριχος) της Μάνης. Η μητέρα του πέθανε στη γέννα του δεύτερου παιδιού της όταν εκείνος ήταν δύο ετών. Μεγάλωσε με συγγενείς του στην Αρεόπολη ενώ όταν ο δημοδιδάσκαλος πατέρας του έφυγε από τη ζωή αναπάντεχα, αναγκάστηκε στα δώδεκά του να σταματήσει το σχολείο και να μετακομίσει σε συγγενείς του στο Λαύριο. Εκεί εργάστηκε τρία –«δυσβάσταχτα» όπως έλεγε– χρόνια στα μεταλλεία, μια εμπειρία που επηρέασε βαθιά την προσωπικότητά του. Στη συνέχεια εργάστηκε σε διάφορους τομείς και παράλληλα τελείωσε το νυχτερινό σχολείο, ενώ η αγάπη του για τη νορβηγική λογοτεχνία τον οδήγησε στην εκμάθηση της γλώσσας.

«Έμαθε ξένες γλώσσες για να βιοποριστεί μέσω της λογοτεχνικής μετάφρασης και καταγοητευμένος από τον Χάμσουν (1859-1952), που τον πρωτοδιάβασε στα γαλλικά, έμαθε με πολύ κόπο νορβηγικά και υπήρξε ο βασικός μεταφραστής του συγγραφέα που πήρε το Νόμπελ λογοτεχνίας το 1920, και δημιούργησε “χαμσουνικό πυρετό” στην Ευρώπη και στην Ελλάδα» όπως γράφει η καθηγήτρια Θεατρολογίας Άννα Σταυρακοπούλου στο «Η μετάφραση στο “έθνος της κατά προσέγγισιν συνεννοήσεως”»: ο Βάσος Δασκαλάκης ως μεταφραστής του Ίψεν» («Ιστορία και ιστοριογραφία του νεοελληνικού θεάτρου», Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου προς τιμήν του Θόδωρου Χατζηπανταζή).

Ταξίδεψε στην Αμερική και με την επιστροφή του κατόρθωσε να γίνει ανώτερος υπάλληλος του Υπουργείου Γεωργίας (Τμήμα Δασών). Ήδη

από τα δεκαοκτώ του δημοσίευε χρονογραφήματα σε εφημερίδες («Θάρρος», «Μακεδονία», «Νέα Ελλάς»). Μαζί με τον Φώτη Κόντογλου εξέδωσαν το περιοδικό «Φιλική Εταιρεία» το 1923. Τρία χρόνια πριν είχε παντρευτεί την Έλλη Αλεξίου με την οποία διατήρησαν φιλική σχέση μετά το διαζύγιό τους, μέχρι το πρόωρο τέλος της ζωής του. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής συνδέθηκε με την Αντίσταση. Συνελήφθη και πέθανε το 1944, ύστερα από κακουχίες και διώξεις, χωρίς να προλάβει να δει την Ελλάδα να απελευθερώνεται.

Ο Δασκαλάκης ήταν υπέρμαχος της δημοτικής γλώσσας και χαρακτηριστική μορφή της πνευματικής ζωής της Αθήνας καθώς συμμετείχε σε έναν από τους πιο ζωντανούς κύκλους διανοουμένων της εποχής, σε εκείνον που είχε κάνει στέκι την πλατεία Δεξαμενής στο Κολωνάκι. Το σημείο δηλαδή όπου σύχναζε και ο Νίκος Καζαντζάκης και η Γαλάτεια Καζαντζάκη, ο Μάρκος Αυγέρης, ο Κώστας Βάρναλης και παλιότερα ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, με τον οποίο κάποιои θα τον σύγκριναν όταν εξέδωσε τους «Ξεριζωμένους», το πρώτο και μοναδικό μυθιστόρημά του. «Έναν Παπαδιαμάντη λιγότερο χριστιανό, ρομαντικό, λαϊκότερο» τον χαρακτηρίζει ο Δημ. Τσάκωνας στη μελέτη «Η γενιά του '30 - Τα πριν και τα μετά» (εκδ. Κάκτος).

Οι **«Ξεριζωμένοι»**, ένα έργο με βαθιά επιρροή από τον Χάμσουν, ήρθε την περίοδο κατά την οποία η ελληνική πεζογραφία είχε στραφεί στην απεικόνιση της καθημερινής ζωής, της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων. Επανεκδόθηκε πρόσφατα από τις εκδόσεις Τόπος (με διαφωτιστικό επίμετρο της εγγονής του, Ήβης Δασκαλάκη), στη σειρά **«Τα αειθαλή»** η οποία μέχρι τώρα έχει επανασυστήσει στο αναγνωστικό κοινό διαμάντια που για δεκαετίες είχαν περάσει στη λήθη.

Η αρχική έκδοση έγινε το 1930 παρότι το μυθιστόρημα γράφτηκε το 1925 διότι το απέρριπταν οι εκδοτικοί οίκοι λόγω έλλειψης ερωτικού στοιχείου. Η ιστορία που αφηγείται ο Δασκαλάκης συνδέεται με τη δική

του. Κεντρικός χαρακτήρας είναι ένα παιδί από τη Μάνη, το οποίο βιώνει από νωρίς την απώλεια, καθώς χάνει τη μητέρα του. Μετά τον θάνατο και του πατέρα του, αναγκάζεται να εγκαταλείψει τον τόπο του –έπειτα από απόφαση των θείων του– και να μετακομίσει στο Λαύριο, εκεί όπου «οι φούρνοι δουλεύουνε νύχτα μέρα, δουλεύουνε και του Χριστού και τη Λαμπρή».

Εκεί όπου οι γάτες και οι κότες τρεκλίζουν από τις αναθυμιάσεις και τα μουλάρια είναι καταδικασμένα να τα παίρνουν μαζί τους οι εργάτες κάτω από τη γη για να κουβαλάνε τα βάρη όλου του κόσμου στις πλάτες τους μέχρι να πεθάνουν από εξάντληση. Σε αυτό το μέρος, το οποίο στην εποχή μας θεωρείται ο νέος «hot» προορισμός της Αττικής, εκείνος έρχεται αντιμέτωπος με την εκμετάλλευση, την κόπωση και τις ασθένειες που προκαλούνται από τα μεταλλεία, αλλά ταυτόχρονα γνωρίζει και στιγμές αλληλεγγύης και ανθρώπινης συμπαράστασης από άλλους εργάτες.

Βασική θεματική του έργου είναι ο ξεριζωμός και η πρόωρη ενηλικίωση. Το βιβλίο είναι χωρισμένο στη ζωή πριν και μετά, σαν τη βίαιη έξοδο από μια Εδέμ σε ένα μέρος όπου η ευαισθησία προκαλεί υποψίες. Παράλληλα, αναδεικνύει σημαντικά κοινωνικά ζητήματα, όπως η παιδική εργασία, η φτώχεια, η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και οι δύσκολες συνθήκες ζωής στις πρώτες βιομηχανικές κοινωνίες της Ελλάδας. Ο Δασκαλάκης, με ευαισθησία, ρεαλισμό και αξιοθαύμαστα ζωντανή γλώσσα, καταγράφει την καθημερινότητα αυτή, χωρίς να εξιδανικεύει αλλά και χωρίς να χάνει την ανθρωπιά του. Οι «Ξεριζωμένοι» είναι ένα σημαντικό έργο της μεσοπολεμικής λογοτεχνίας, αλλά ταυτόχρονα και μια κοινωνική μαρτυρία που αποτυπώνει μια σημαντική πλευρά της ελληνικής ιστορίας και της ζωής των μη προνομιούχων.

— ΤΑ ΛΕΙΘΑΛΗ —

ΒΑΣΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Οι ξεριζωμένοι

Διήγηση ενός χωριάτη

Μυθιστόρημα

Απόρρητο